

Универзитет у Београду
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
Јове Илића 165
Наставно-научном већу

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука од 26. фебруара 2015. године формирана је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње маг. новинарства Александре Крстић под насловом *Институције Европске уније у електронским медијима у Србији*. После прегледа рада, Комисија у саставу: проф. др Раде Вељановски, проф. др Дубравка Валић Недељковић, доц.др Бојан Ковачевић и проф. др Бранимир Стојковић, подноси Наставно-научном већу следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Александра Крстић је рођена 11. јануара 1979. године у Београду. Завршила је Филолошку гимназију у Београду 1997. године, одсек за старогрчки и латински језик. Дипломирала је 2003. године на новинарском смеру Факултета политичких наука, Универзитета у Београду са просечном оценом 9,00. Завршила је специјалистичке студије „Новинарство у електронским медијима – радио и телевизија“ 2004. године на Факултету политичких наука, а 2010. мастер академске студије Новинарства на истом факултету са просечном оценом 10,00 и одбранила мастер рад „Дигитализација телевизије у Србији“ под менторством проф.др Бранимира Стојковића. У школској 2010/2011. години уписала је докторске студије Културе и медија на Факултету политичких наука. Након свих успешно положених испита, пријава докторске тезе Александре Крстић „Институције Европске уније у електронским медијима у Србији“ прихваћена је на седници Већа научних области правно-економских наука Универзитета у Београду 8. октобра 2013. године.

Од 2008. до 2011. године била је сарадница у настави, а од 2011. запослена је као асистенткиња на Факултету политичких наука, за ужу научну област Медијске студије и новинарство. Ангажована је на предметима „Телевизијско новинарство“ и

„Истраживачко телевизијско новинарство“ и на овим предметима сарађује са наставницом вештина Лилом Радоњић. Поред извођења вежби са студентима треће и четврте године основних студија Новинарског смера, у оквиру практичног рада са студентима у факултетској ТВ редакцији, уређује и студентску емисију „Јавна одбрана“, која се већ годинама емитује на РТВ Студију Б.

Објављени научни радови:

1) Krstić, Aleksandra (2014). Digital switchover in Serbia in a comparative perspective, *International Journal of Digital Television*, Volume 5(3), pp. 237-253.

2) Krstić, Aleksandra (2014). Evropske intitucije i internet: nova faza demokratije?, u: Brekalo, Miljenko (ur.), Žužul, Ivana (ur.), *Kultura, identitet, društvo – europski realiteti*, Odjel za kulturologiju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Zagreb i sveučilište „J. J. Strossmayer“ – Osijek, str. 371-383.

3) Крстић, Александра (2014). Дигитализација телевизије: искуства Велике Британије и Сједињених Америчких Држава, у: Николић, Мирјана (ур.) *Менаџмент драмских уметности и медија – изазови XXI века*, Београд, Факултет драмских уметности, Универзитет уметности, стр. 371-380.

4) Крстић, Александра (2013). Медијатизација политике: теоријски приступи, у: Валић Недељковић, Дубравка (ур.), Пралица, Дејан (ур.), *Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене 3*, (Медијска истраживања, 5), Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 103-112.

5) Крстић, Александра Р. и Милојевић, Ана (2013). Европске теме из перспективе новинара локалних медија у Србији, *Годишњак*, Факултет политичких наука, год. 7, бр. 10, стр. 67-82.

6) Крстић, Александра (2012). Новинарство и медијска индустрија у Србији – професионални добитак, економски губитак, *Часопис за управљање комуницирањем СМ*, год. 7, бр. 24, стр. 115-132.

7) Крстић, Александра (2012). Мултимедијални сервиси међународних организација, *Политички живот*, бр. 4, стр. 109-117.

8) Крстић, Александра Р. (2011). Грађанско новинарство - шансе и изазови за новинарску професију, *Часопис за управљање комуницирањем СМ*, год. 6, бр. 20, стр. 97-116.

9) Krstić, Aleksandra (2013). When the audience changes a journalist. *Participations – Journal of Audience & Reception Studies*, Volume 10, Issue 1, str. 425-427.

10) Крстић, Александра (2012). Разлика између онлајн и штампаног новинарства: компаративна анализа интервјуа објављених у штампаном и електронском издању дневног листа "Политика", у: Турчило, Лејла (ур.), Буљубашић, Белма (ур.), *Вјеродостојност медија : изазови глобализације и специфичности региона*. Сарајево: Факултет политичких наука, стр. 147-162.

11) Крстић, Александра (2012). Независне ТВ продукције и радио-дифузија: закон и пракса, У: Вељановски, Раде (ур.), *Радио-дифузија у Србији: садашњост и будућност*. Београд: Факултет политичких наука: Чигоја штампа, стр. 139-152.

12) Крстић, Александра (2012). Нацистичка пропаганда, *Годишњак*, Факултет политичких наука, год. 6, бр. 8, стр. 190-192.

13) Крстић, Александра (2012). Елиминисање средишњег човека, *Часопис за управљање комуницирањем СМ*, год. 7, бр. 25, стр. 147-150.

14) Крстић, Александра (2011). Извештавање о глобалној кризи – новинарство у глобалном добу, *Годишњак*, Факултет политичких наука, год. 5, бр. 6, стр. 523-529.

Научне и стручне конференције у земљи и иностранству:

- Међународна научна конференција „Journalism in Transition: Crisis or Opportunity?“, Journalism Studies Section, ECREA, одржана у марту 2014. у Солуну у Грчкој, где је представила коаутурски рад са проф.др Мирољубом Радојковићем „Television in crisis: challenges for public and commercial TV stations in Serbia“;

- Међународна научна конференција „Local journalism around the world: professional practices, economic foundations, and political implications“, у Оксфорду у Великој Британији у фебруару 2014. године, у организацији Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford;

- Међународна стручна конференција „(S)electing Europe“, у Бриселу у Белгији, у организацији Европског парламента и Европског економског и социјалног комитета октобра 2013. године;

- Национални научни скуп „Менаџмент драмских уметности и медија – изазови 21. века“, у Београду, децембра 2013. године, у организацији Факултета драмских уметности, Универзитета уметности;

- Међународна научна конференција „Europe, Here and There“, у Сарајеву у Босни и Херцеговини 2013. године, одржана поводом завршетка истраживачког пројекта „Analysis of Europeanization Discourse in the Western Balkan Media“, у оквиру Регионалног програма подршке истраживањима на Западном Балкану (RRPP) који води Универзитет у Фрибургу, уз подршку Швајцарске агенције за развој и сарадњу;

- Међународни интердисциплинарни научни скуп „Култура, идентитет, друштво – европски реалитети“, у организацији Одјела за културологију, Свеучилишта „J. J. Strossmayer“ у Осијеку и института Иво Пилар из Загрева, у Осијеку, Хрватској, у марту 2013. године;

- Међународна научна конференција „Вјеродостојност медија: изазови глобализације и специфичности региона“, у организацији Факултета политичких наука у Сарајеву у септембру 2012. године;

- Научна конференција „Радио-дифузија у Србији: садашњост и будућност“ у организацији Факултета политичких наука Универзитета у Београду у јуну 2012. године;
- Регионална конференција „Партнерство локалних самоуправа и организација цивилног друштва на Западном Балкану и Турској“, у организацији европског програма TACSO за подршку цивилном друштву, одржана у Бечићима, Црној Гори, 2011. године;
- Регионална конференција „Систем осигурања квалитета организација цивилног друштва на Западном Балкану и Турској“, одржана у Загребу, Хрватској, октобра 2010. године, у организацији европског програма TACSO за подршку цивилном друштву;
- Међународни семинар „Комуникација изван граница“, у организацији Европског економског и социјалног комитета, одржан у Бриселу, Белгији, 2009. године;
- Међународни новинарски семинар „Европска унија и земље Западног Балкана – фокус на кључне теме“, у организацији Европског новинарског центра и Европске комисије, у Бриселу, Белгији, фебруара 2006. године;
- Међународни семинар „Телевизијско новинарство“, у организацији Томсон фондације, Аудио-визуелног сервиса Европског парламента и ВВС, одржаном у Ливерпулу, Великој Британији, маја 2005. године.
- Међународна конференција „Будућа генерација Европљана – различитост на делу“, у организацији Британског савета, одржаној у Измиру, Турској, 2004. године.

Учешће у научним пројектима и истраживањима:

1. Од фебруара 2014. године Александра Крстић је ангажована на међународном научно-истраживачком пројекту „Медији, конфликти и демократизација“ („Media, Conflicts and Democratisation”), који се финансира из FP7 програма Европске уније (www.mecodem.eu). На овом научном пројекту бави се анализом медијског садржаја штампаних и електронских медија у Србији и њиховим извештавањем у конфликтима у периоду демократизације у земљи (2001. – хапшење и изручење Слободана Милошевића, 2008. – предизборна кампања, 2010. – Парада поноса), као и дубинским интервјуима са представницима медија, цивилног друштва и органа власти.

2. Учествовала је у научном пројекту „Професија на раскршћу – новинарство на прагу информационог друштва“, које је спровео истраживачки тим Центра за медије и медијска истраживања Факултета политичких наука Универзитета у Београду од јула 2011. до јула 2012. године., у оквиру Регионалног програма подршке истраживањима на Западном Балкану (RRPP) који води Универзитет у Фрибургу, уз подршку Швајцарске агенције за развој и сарадњу.

3. Учествовала је у истраживању „Премошћавање разлика“, који је спровео АНЕМ (Асоцијација независних електронских медија) у сарадњи са Факултетом политичких наука у току 2011. године.

4. Од јула 2009. до децембра 2012. године учествовала је у истраживању на програму USAID-IREX „Serbia Media Assistance Program“, у току којег је спроводила анализу садржаја централно-информативних емисија локалних и регионалних ТВ станица у Србији и била задужена за наративно извештавање на месечном и кварталном нивоу о информативним програмима локалних медија у Србији.

Од 2002. до 2012. године радила је као новинарка и уредница у Продукцијској групи Мрежа. Ауторка је многобројних прилога, документарних серијала и филмова, а специјализирала се за извештавање о европским интеграцијама и институцијама Европске уније. Ауторка је емисија и документарних ТВ форми о најактуелнијим темама, емитованих на Јавном сервису Србије, РТВ Б92, РТВ Студију Б и многим локалним ТВ станицама. Од 2004. до 2006. године писала је за месечник „Cord Magazin” и своје текстове у том магазину објављивала на енглеском језику. У току 2012. године била је ангажована као водитељка и новинарка недељне телевизијске емисије „Кад кажете“, у продукцији Медија центра из Београда, која је обрађивала актуелне друштвене и економске теме и емитовала се на ТВ Студију Б, уз подршку Фонда за отворено друштво. Од јула 2009. године до децембра 2012. године била је консултант и медијски тренер на УСАИД-овом програму IREX (International Research and Exchange Board) на пројекту подршке медијима у Србији. У оквиру тог ангажмана спроводила је анализу медијског садржаја емисија локалних телевизијских станица и обучавала новинаре и уреднике да побољшају програмски садржај и укупни квалитет информативног програма и остваре боље резултате у гледаности. У току 2010. и 2011. године радила је и као саветница за медије у оквиру пројекта Европске Комисије TACSO (Technical Assistance for Civil Society Organisations), где је учествовала у развијању платформе за побољшање односа између организација цивилног друштва и медија у Србији. У току 2012. године била је медијски консултант и тренер на пројекту Фонда за отворено друштво „Грађани за медије“, посвећеном побољшању сарадње између организација цивилног друштва, грађана и медија. За извештавање о процесу европских интеграција у емисијама ПГ Мреже добила је две награде Канцеларије за европске интеграције Владе Србије и Делегације Европске Уније у Србији за 2009. и 2011. годину, награду амбасаде Велике Британије у Србији за најбољи медијски прилог на тему „Србија и Црна Гора на путу ка Европској унији“ за 2005. годину и награду Медија центра из Београда за „Најбољу новинарску причу о медијској етици за 2004. годину“.

Наслов докторске дисертације маг. новинарства Александре Крстић је *Институције Европске уније у електронским медијима у Србији*. Дисертација има 295 страна, девет поглавља (1. Увод – 9 страница; 2. Предмет и циљ истраживања – 5

страница; 3. Значај, друштвени и научни дорпинос теме – 3 странице; 4. Теоријски оквир – 27 страница; 5. Методологија истраживања – 13 страница; 6. Комуникационе активности Европске уније – 77 страница; 7. Медијски пејзаж Србије: електронски медији – 9 страница; 8. Резултати истраживања – 99 страница; 9. Закључак – 11 страница), резиме на српском и енглеском језику, прилоге (4 странице), листу табела (3 странице), листу графикона (2 странице), коришћену литературу и интернет изворе и биографију кандидаткиње. Коришћена литература и интернет извори, на два језика (српском и енглеском), заузимају 26 страница.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања докторске дисертације Александре Крстић су ЕУ (европске) теме о којима се, с једне стране, извештава у централно-информативним емисијама националних и локалних односно регионалних радио и ТВ станица и дневним вестима уреднички обликованих интернет портала у Србији и о којима се, са друге стране, извештава путем аудиовизуелних сервиса политичких институција ЕУ – Европске комисије, Европског савета-Савета ЕУ и Европског парламента.

Главни циљ истраживања је био да испита и објасни начин на који институције ЕУ и електронски медији у Србији представљају европске теме и извештавају о њима, како би се утврдиле главне сличности и разлике међу њиховим приступима овој тематици и како би се одговорило на главно истраживачко питање докторског рада. Истраживање начина производње и дистрибуције ЕУ тема као медијског садржаја у аудиовизуелним сервисима ЕУ институција и електронским медијима у Србији кандидаткињи је пружило основу за објашњење одговора на истраживачко питање: зашто Европска унија не успева да електронским медијима у Србији наметне садржаје из аудиовизуелних сервиса својих главних политичких институција? Посебни циљеви докторског рада односили су се на: 1) утврђивање степена опште видљивости ЕУ тема у електронским медијима у Србији, 2) утврђивање начина на који аудиовизуелни сервис институција ЕУ извештавају о европским темама, 3) интерпретацију сличности и разлика у приступу и обради ЕУ тема у електронским медијима у Србији и аудиовизуелним сервисима институција ЕУ са аспекта утицаја медијске и политичке логике на производњу медијског садржаја.

Александра Крстић у докторском раду аргументује да Европска унија, путем аудиовизуелних сервиса Европске комисије, Европског савета-Савета ЕУ и Европског парламента, не успева да наметне ЕУ теме и самим тим не утиче на видљивост европских тема у електронским медијима у Србији због тога што и садржај тих сервиса и форма дистрибуције тог садржаја одударују од доминантног начина извештавања радијских и телевизијских станица и уреднички обликованих

интернет портала у Србији о ЕУ темама. Кандидаткиња у раду објашњава зашто на производњу и дистрибуцију медијског садржаја о европским темама у електронским медијима у Србији, с једне стране, и аудиовизуелним сервисима политичких институција ЕУ, са друге, утиче пре свега њихов институционални оквир.

Међусобни односи између Европске уније и медија, односно електронских медија, у докторском раду Александре Крстић посматрају се у ширем теоријском оквиру односа између медија и политике, а посебно у оквиру теорије медијатизације политике. Намера кандидаткиње је била да истражи комуникационе активности институција Европске уније које се остварују путем њихових аудиовизуелних сервиса. У раду се, за разлику од постојећих анализа о видљивости европских тема у медијима у Србији, региону Западног Балкана и државама Европске уније, у којима се институције Европске уније најчешће узимају у обзир као релевантни извори информација за медијско извештавање, ЕУ институције анализирају пре свега као креатори медијског садржаја. Полазећи од теоријског концепта медијске логике, у раду се анализирало на који начин и у којој мери су институције ЕУ, у својим комуникационим аспектима, медијатизоване, као и начин на који таква пракса производње и селекције медијског садржаја путем аудиовизуелних сервиса ЕУ институција утиче на видљивост ЕУ тема у електронским медијима у Србији.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Кандидаткиња формулише следеће хипотезе које су постављене у циљу потврђивања главног аргумента докторске дисертације. Формулисане су три полазне хипотезе у истраживању, које не одступају од хипотеза формулисаних у пријави докторске дисертације:

Хипотеза 1 (H1): Аудиовизуелни сервиси институција Европске уније потпуно различито приступају европским темама у односу на електронске медије у Србији.

Хипотеза 2 (H2): Електронски медији у Србији не препознају аудиовизуелне сервисе институција Европске уније као изворе информација.

Хипотеза 3 (H3): Уређивачка политика је *differentia specifica* електронских медија у Србији у односу на аудиовизуелне сервисе институција Европске уније.

Структура дисертације показује да се низ посебних хипотеза, које је кандидаткиња поставила, потврђују резултатима емпиријског истраживања и анализом секундарне литературе у оквиру постављеног теоријског оквира који разматра односе између медија и политике, пре свега у теорији медијатизације политике.

На основу резултата упоредне анализе садржаја аудиовизуелних сервиса институција ЕУ и електронских медија у Србији, кандидаткиња потврђује прву хипотезу да аудиовизуелни сервиси институција Европске уније потпуно различито

приступају европским темама у односу на електронске медије у Србији. На основу анализе извештавања аудиовизуелних сервиса кандидаткиња закључује и о начину на који ови сервиси схватају и представљају европске теме на општем и појединачном нивоу. Имајући у виду тематске оквире које покривају сервиси у одабраном тромесечном периоду за анализу, на општем нивоу се закључује да сва три сервиса европску тему схватају институционално, односно да је европска тема првенствено тема која представља деловање, начин рада и састав једне ЕУ институције. На појединачном нивоу, Крстић закључује да је европска тема за аудиовизуелни сервис Европске комисије она тема која представља улогу ове институције у решавању актуелних питања, проблема и изазова у ЕУ и њен допринос развоју сарадње у друштвено-економским аспектима, на пример: решавање економских изазова у појединим чланицама ЕУ, борба против сиромаштва, стабилност економије и инвестиција, будућност проширења ЕУ, решавање проблема у недемократским режимима у свету, инвестирање у области образовања, решавање проблема недостатка законодавства у области здравствене заштите, унапређење развоја у области заштите радника, унапређење индустријске производње у земљама ЕУ, већи развој инфраструктуре и боље очување животне средине. Кандидаткиња аргуентује да је свим овим посебним темама заједничко то што се слика о Европској унији, представљена путем медијског садржаја аудиовизуелног сервиса Европске комисије, пре свега гради са аспекта улоге Комисије у решавању друштвено-економских проблема и са аспекта развоја сарадње држава чланица ЕУ и других држава.

Анализом медијског садржаја аудиовизуелног сервиса Европског парламента кандидаткиња закључује да овај сервис под европском темом подразумева представљање главних тела Парламента и активности његових чланова комитета, политичких група и председника. Слика о Европској унији се, у оквиру производње и дистрибуције медијског садржаја аудиовизуелног сервиса Европског парламента, гради на представљању ове институције као доносиоца одлука о политичким, друштвеним, финансијским и економским питањима у ЕУ и плурализма мишљења који постоји у Парламенту у вези са сваком питањем о којем се дебатује пре самог процеса гласања. То потврђују медијски садржаји који приказују различито мишљење посланика ЕП, различитих политичких група који раде у комитетима ове институције и њихова заступљеност у дистрибураном садржају. Парламент као институција у којој се негују различити ставови и политичка дебата о најважнијим питањима за грађане ЕУ јесте слика која доминира у садржају аудиовизуелног сервиса ЕП. Кандидаткиња аргуентује да Парламент није представљен искључиво као место на којем посланици гласају о одређеним питањима, него као институција у којој постоји плурализам мишљења и ставова о питањима као што су реформа пољопривредне политике, надгледање грађана ЕУ, стање банака у еврозони, побољшање права путника, већа заштита потрошача и безбедност производа, права

пензионера у ЕУ, потрошња из буџета ЕУ, улога образовно-истраживачких програма у развоју малих и средњих предузећа, итд.

Европска тема за аудиовизуелни сервис Европског савета-Савета ЕУ је представљање улоге ове две институције у доношењу одлука о питањима која се тичу држава чланица, као и у решавању проблема држава које нису чланице ЕУ. Александра Крстић показује да се европска тема у анализираном медијском садржају, с једне стране, гради са аспекта одлучивања највиших нивоа власти у ЕУ и да је условљена самом структуром институције. Она закључује да извештавање зависи од институционалне политичке агенде и да у складу са њом сервис извештава поштујући највиши хијерархијски ниво институције. Са друге стране, слика о Европској унији представљена је путем моћи Савета ЕУ као институције која има велику улогу у решавању проблема са којима се суочавају државе које нису чланице ЕУ. За кандидаткињу, та моћ Савета не односи се само на доношење одлука, већ и на репрезентацију институције, а самим тим на општијем нивоу и Европске уније, као главног посредника у налажењу решења у сукобима држава које се налазе у процесу транзиције ка демократији. Ово је посебно видљиво у представљању ЕУ као посредника у дијалогу Београда и Приштине о важним политичким, друштвеним и економским питањима, али и у истицању улоге ЕУ у војним операцијама или развоју партнерства са другим државама. У том смислу, окренутост ЕУ ка споља, односно ка државама које нису чланице ЕУ, а које су економски недовољно развијене и које немају довољно капацитета да саме решавају сукобе и проблеме, јесте једна од доминантних слика у представљању европских тема аудиовизуелног сервиса Европског савета-Савета ЕУ.

Уређивачка политика аудиовизуелних сервиса кандидаткињи служи као оквир за разумевање о садржају и начину производње и дистрибуције медијског садржаја у ЕУ институцијама и као контекст у којем објашњава зашто сваки од сервиса извештава на начин који је квантитативно анализиран у докторској дисертацији. Та интерпретација доприноси и тестирању Хипотезе 3 (H3). Кандидаткиња квалитативном анализом дубинских интервјуа са уредницима три аудиовизуелна сервиса ЕУ институција утврђује да је заједничка одлика уређивачких политика сервиса то што уређивачке одлуке о медијском садржају доносе званичници сваке појединачне институције. Иако уредници имају претходно новинарско искуство и дугогодишњи стаж у медијима, они су у аудиовизуелним сервисима запослени као званичници ЕУ и раде за одређену политичку институцију. Новинарима који су ангажовани да раде на производњи медијског садржаја није дозвољено да доносе уређивачке одлуке о програму који треба да буде емитован. Са друге стране, у процесу доношења одлука, уредници комуницирају са вишим нивоима власти у свакој институцији и на тај начин не могу да буду независни у одлучивању о производњи медијског садржаја, већ зависе од одређеног институционалног оквира. Имајући у виду резултате анализе садржаја сваког од три сервиса, и главни закључак

да сваки од њих ЕУ тему схвата, селекује и третира институционално, односно да сваки аудиовизуелни сервис извештава из равни деловања, начина рада и састава појединачне ЕУ институције, кандидаткиња изводи закључке о начину на који се води уређивачка политика у аудиовизуелним сервисима ЕУ институција и о претежној оријентисаности сваког сервиса са аспекта производње медијског садржаја и форми његове дистрибуције. Разматрајући уређивачку политику аудиовизуелног сервиса Европске комисије, на одлучивање о праћењу главних догађаја у Комисији утичу и службе портпарола именованих комесара који свакодневно сарађују са уредницима сервиса на дефинисању тема и догађаја од посебне важности који треба да се сниме и понуде медијима на коришћење. Стога је јасно зашто у укупном тематском корпусу преовлађују актуелна питања и комесари ЕК као најзаступљенији саговорници. Кандидаткиња долази до закључка да производња видео материјала аудиовизуелног сервиса Европске комисије зависи од установљених институционалних принципа који важе за покривање релевантних догађаја и уређивачких одлука које се не доносе самостално, већ зависе од виших нивоа власти и у највећој мери представљају начин рада, доношења одлука и функционисања Европске комисије. У поређењу резултата анализе садржаја аудиовизуелног сервиса Европског парламента са резултатима дубинског интервјуа са уредником тог сервиса, Александра Крстић закључује да је главни циљ извештавања тог сервиса илустрација одлука које се доносе у Парламенту и актуелних тема о којима се расправља, а не само представљање релевантних саговорника који говоре о одређеној теми. У укупном анализираном медијском садржају објашњавају се уређивачки приципи овог сервиса о подједнаком третману сваке политичке групе у вези са одређеном темом или одлуком која се доноси. Такође, из анализе интервјуа могуће је разумети зашто је овај сервис је посвећен специјализованом извештавању о великом броју тема које су у надлежности појединачних комитета, а доприносе општој слици функционисања Парламента као институције у којој постоји плурализам тема и плурализам мишљења. На основу процеса доношења уређивачких одлука у Европском савету-Савету ЕУ, кандидаткиња објашњава доминантност тема и саговорника у произведеном медијском садржају аудиовизуелног сервиса те институције. Крстић објашњава да у већини случајева постоје систематске области о којима није потребно одлучивати на уредничком нивоу јер се тада покривају све релевантне изјаве пре почетка састанака, почеци састанака, велика већина националних прес брифинга. Када су у питању расправе отворене за јавност, тада нема уређивачких одлука о томе шта треба а шта не треба снимати и дистрибуирати, зато што се прате сви догађаји. Уредници одлучују само о питањима споредних догађаја или активности, где је важно одлучити шта је, са аспекта политичке агенде, важно за јавност и медије. Са овог аспекта кандидаткиња тумачи један од главних резултата анализе садржаја сервиса Савета, који показује да је најзаступљенији тематски оквир управо представљање састанака министара држава чланица ЕУ и питања о којима они

расправљају и доносе одлуке. Анализа садржаја овог сервиса потврђује начин на који се доносе уређивачке одлуке и опште принципе уређивачке политике сервиса Савета, а самим тим служи као оквир за разумевање због чега су састанци министара држава ЕУ најзаступљенији у анализираном материјалу. Са друге стране, општа уређивачка одлука сервиса да материјал који се нуди новинарима на коришћење рефлектује оно што се у Савету дешава у потпуности је сагласна са закључком који произлази из анализе садржаја овог сервиса, а односи се на третман актуелних догађаја које организује ова институција и њено доминантно представљање као институције која одлучује о питањима која се тичу и држава чланица, и држава које нису чланице ЕУ.

Анализирајући степен опште видљивости ЕУ тема у електронским медијима у Србији и њихов третман у централно-информативним емисијама радио и ТВ станица и дневним вестима уреднички обликованих веб портала, кандидаткиња закључује да је за електронске медије у Србији европска тема заправо тема о којој се ретко извештава, али која је у укупној медијској агенди информативног програма и дневних вести веома важна. Због тога ЕУ теме заузимају високу позицију у централно-информативним емисијама националних и регионалних РТВ станица и информативним рубрикама веб портала. Кандидаткиња закључује да је европска тема доминантно политичка: односи се на представљање улоге домаћих политичких званичника у одређеном догађају од важности за статус Србије на путу ка Европској унији и претежно се задржава у домену одређене конфликтне ситуације у којој је Србија једна од учесника. У таквој европској теми, у којој се ЕУ представља као посредник у решавању конфликта, доносилац одлука које имају последице по државу, или као извор политичке и финансијске моћи који условљава даљи ток интеграција Србије у ЕУ, кандидаткиња препознаје доминантан приказ ставова високих политичких функционера из Србије. Крстић аргуентује да су електронски медији у Србији окренути ка националном аспекту извештавања и да у третману европских тема не иду даље од националног или локалног приступа, иако често користе институције ЕУ као изворе информација. Европске теме се на медијску агенду најчешће постављају на основу унапред организованих догађаја или саопштења из Владе Србије, и обрађују у строго фактографским жанровима, без дубље анализе или критичког новинарског односа према теми. Иако се изван политичког домена извештава и о друштвено-економским питањима у контексту ЕУ интеграција, пажња медија је усмерена на актуелне политичке догађаје, а не на одлуке које се доносе у ЕУ које би биле медијски анализирани са становишта утицаја на грађане Србије као државе која има статус кандидата за чланство у ЕУ. Медијска иницијатива готово да и не постоји, те се извештавање електронских медија о европским темама своди на дескриптивни и строго информативни, а не на аналитички, дубински, па чак и компаративни приступ у обради тема. У складу са тим, Александра Крстић закључује да уређивачке одлуке у електронским медијима у вези са третманом европских тема зависе од агенде политичких институција, пре

свега Владе Србије и локалних органа власти. Уредници информативних програма на РТВ станицама и дневних вести на веб порталима одлучују да емитују европске теме као изузетно важне, ударне вести у целокупном програму, те такве одлуке могу да се интерпретирају са аспекта релевантности теме као критеријума на основу ког уредници одређују позицију вести у програму. Посматрајући критеријум релевантности, кандидаткиња сматра да се такве теме, позициониране у првим минутима информативних емисија, емитују са циљем да задобију пажњу што већег броја гледалаца или слушалаца, односно што шире популације у Србији. У центру пажње налазе се личности које носе одређену причу, односно важност личности је та која диктира тему, њену обраду позиционирање у укупном програму. На пример, анализирајући тему о дијалогу Београда и Приштине у Бриселу, као најдоминантнију европску тему у већини анализираних медија, кандидаткиња закључује да та тема јесте релевантна са аспекта територијалне покривености и актуелног конфликта, али релевантност за најширу популацију која се из анализираних медија информише не може да буде потврђена: ниједан од прилога или текстова у укупном корпусу није обрађен тако да аналитички приступи теми и укључи не само став грађана Србије, него и да обради тему из угла општег интереса јавности, већ се задржава на информативном нивоу и степену важности личности (премијера, министра, преговарачког тима) којим се тако представљене чињенице не доводе у везу са ширим контекстом и на основу ког може да се предвиди даљи ток преговора о политичким, друштвеним и економским питањима о којима се преговори воде. Анализом медијског садржаја кандидаткиња утврђује општи степен видљивости ЕУ тема у електронским медијима у Србији и закључује да је тај степен веома низак – у просеку сви електронски медији ЕУ темама посвећују мање од 4% простора информативних програма и дневних вести (националне ТВ станице – 4,58%, локалне и регионалне ТВ станице – 1,06%, националне радио станице – 5,44% и веб портали – 4,32%). Са друге стране, иако ретко извештавају о ЕУ темама, електронски медији у Србији им приступају тако да ЕУ тему емитују или објављују као ударну, претежно политички и национално фокусирану, о којој говори премијер земље, о којој новинари најчешће позитивно или неутрално извештавају у форми вести или извештаја и која се производи на основу извора из органа власти.

Упоредном анализом садржаја, кандидаткиња закључује о сличностима и разликама између извештавања о ЕУ темама аудиовизуелних сервиса институција Европске уније и електронских медија у Србији. Сервиси институција ЕУ европском схватају тему која представља активности, начин рада и састав одређене институције Европске уније. Фокус је на европском, наднационалном аспекту и улози сваке од институција у укупном представљању Европске уније. Медијски садржај сервиса најчешће се обрађује у форми вести у сликама и изјавама релевантних саговорника, међу којима доминирају пре свега званичници институција ЕУ, а затим и представници држава чланица. Европска тема у анализираним сервисима је она која,

најчешће без икаквог новинарског коментара, представља ЕУ као важног играча на глобалној политичкој сцени, извор политичке и финансијске моћи, важног доносиоца одлука које се тичу свих грађана ЕУ и посредника у решавању сукоба у земљама које нису чланице ЕУ. Институције Европске уније су у медијском садржају сервиса представљене као места у којима се негује плурализам мишљења, једнака репрезентативност различитих политичких група, јавна дебата и у којима се грађанима и новинарима који користе материјал сервиса на једноставан, претежно визуелни начин, објашњава и актуелни садржај догађаја и шири контекст у којем се одређена одлука доноси. Извештавање зависи од институционалне политичке агенде сваке од институција, а у складу са тим и заступљеност саговорника и врста актуелних догађаја о којима се извештава. Уређивачке одлуке о медијском садржају сервиса доносе званичници сваке појединачне институције, који су запослени на месту главних или одговорних уредника сервиса, али то не могу бити у правом смислу речи, с обзиром на то да није реч о медијима као институцијама јавне сфере, него о медијима политичких институција. Уредници се ослањају на више нивое власти у свакој институцији и не могу да буду независни у доношењу одлука о производњи медијског садржаја. Институционални оквир је тај који утиче на врсту теме која ће бити обрађена, а уређивачки приступ пажљиво прати политичке приоритете институције. Дакле, европска тема у аудиовизуелним сервисима је тема која представља институције ЕУ као моћне и важне доносиоце одлука које утичу на грађане ЕУ и грађане ван граница ЕУ, о којој највише говоре званичници на наднационалном нивоу власти и представници националних држава чланица, о којој се одлучује у оквиру институционалних приоритета и која се производи на основу актуелних догађаја које организују институције ЕУ. На основу појединачних анализа садржаја електронских медија у Србији и аудиовизуелних сервиса институција ЕУ, као и на основу резултата дубинских интервјуа са уредницима сервиса, кандидаткиња потврђује трећу хипотезу: Хипотеза 3 (H3): Уређивачка политика је *differentia specifica* електронских медија у Србији у односу на аудиовизуелне сервисе институција Европске уније.

Узимајући у обзир један од главних циљева аудиовизуелних сервиса усмерених да помогну новинарима широм света у извештавању о ЕУ темама, поготово медијима чији дописници не бораве у Бриселу и који немају довољно финансијских капацитета да редовно шаљу новинарске тимове на догађаје у институцијама ЕУ, кандидаткиња анализира и начин на који се произведени медијски садржај у сервисима користи у електронским медијима у Србији. Резултати упоредне анализе садржаја показују да од електронских медија у узорку тај материјал сервиса користе само поједине националне телевизије и радио станице, и то највише материјал произведен у аудиовизуелном сервису Европског савета-Савета ЕУ и Европске комисије. Међутим, произведени медијски садржај ова два сервиса коришћен је искључиво у обради три теме у ТВ станицама у Србији: дијалогу

Београда и Приштине у Бриселу, Споразуму о стабилизацији и придруживању и преговорима Србије о приступању у ЕУ. У укупном узорку анализираних ТВ прилога локалних и регионалних ТВ станица у Србији није било коришћених видео материјала произведених у сервисима ЕУ институција. Према овим резултатима, кандидаткиња закључује да електронски медији у Србији веома ретко користе видео и аудио материјал понуђен путем сервиса институција ЕУ, и то искључиво у обради дневно-политичких тема у којима се најчешће преносе изјаве премијера, чланова преговарачког тима Србије у преговорима са ЕУ у Бриселу, као и високе представнице ЕУ за спољну политику и безбедност Кетрин Ештон. Највише се преузимају материјали сервиса Европског савета-Савета ЕУ, у нешто мањој мери Европске комисије, а уопште се не користи медијски садржај Европског парламента. Материјал су у анализираном периоду користиле само националне радио и телевизијске станице, али не и локалне или регионалне телевизије. Оријентисаност националних ТВ и радио станица на преузимање материјала који представљају ставове домаћих политичара и њихова обрада у доминантно политичким темама представља основу за кандидаткињу да закључи о томе да веома мали број електронских медија у Србији препознаје аудиовизуелне сервисе институција ЕУ као изворе информација. Међутим, чак и станице које се ослањају на медијске садржаје сервиса, користе их искључиво за обраду тема од националног значаја, пре свега у домену политике, статуса Србије и представљања националног аспекта одређених питања, али не користе шири спектар понуђеног аудиовизуелног материјала који се односи на друге, друштвено-економске теме. На основу резултата појединачних анализа садржаја и упоредне анализе електронских медија у Србији и аудиовизуелних сервиса институција ЕУ, потврђена је следећа хипотеза: Хипотеза 2 (H2): Електронски медији у Србији не препознају аудиовизуелне сервисе институција Европске уније као изворе информација.

Резултате емпиријског истраживања и потврђене хипотезе кандидаткиња интерпретира у односу на постављени теоријски оквир медијатизације политике и новинарских култура у медијским студијама и студијама новинарства. Допринос докторске дисертације се огледа и у томе што, постављајући релевантан теоријски оквир односа медија и политике, на разумљив начин интерпретира преовлађујућу новинарску праксу извештавања о ЕУ темама у електронским медијима у Србији као свету новинарску културу у којој се национална политика третира као важном за праћење и објављивање без обзира на одређени временски оквир. Наспрам медијског система коме припадају електронски медији у Србији, кандидаткиња закључује о доминантној новинарској култури у извештавању о ЕУ темама и третману националне политике у централно-информативним емисијама радио-телевизијских станица и дневним вестима уреднички обликованих веб портала у Србији. Са аспекта медијске логике, димензија медијатизације политике и облика медијатизоване праксе политичких институција, кандидаткиња интерпретира резултате истраживања у

утемељеном теоријском оквиру и закључује о нивоима до којих су у производњи и дистрибуцији медијског садржаја медијатизоване институције Европске уније.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У уводном делу рада представљен је проблем истраживања докторске дисертације, којим се указује на специфичност комуницирања институција које нису медији, пре свега политичких институција. Овој групи нових комуникатора, поред институција Европске уније, припадају и друге међународне (међувладине), трансатлантске и регионалне организације као што су Уједињене нације, НАТО, Светска трговинска организација, итд. Овај део рада проблемски анализира аспект производње медијских садржаја институција које нису медији *stricto sensu*, а које функционишу по медијској логици, како би повећале своју видљивост у медијима и посредством њих, у најширој јавности. Указивањем на постојање „информационог дефицита“ као последице недовољне комуникације Европске уније са грађанима, формулисани су проблем истраживања и истраживачко питање у контексту производње и дистрибуције садржаја аудиовизуелних сервиса институција Европске уније и његове делотворности са аспекта повећања видљивости европских тема у електронским медијима у Србији.

У другом поглављу формулисани су предмет и циљ истраживања, који се односе на медијске садржаје аудиовизуелних сервиса институција Европске уније и електронских медија у Србији. После дефинисања кључних појмова, у овом делу рада формулисане су полазне хипотезе за спровођење емпиријског истраживања, које су у функцији потврђивања главног аргумента тезе да Европска унија путем аудиовизуелних сервиса својих главних политичких институција (Европске комисије, Европског парламента, Европског савета-Савета ЕУ) не успева да наметне ЕУ теме због тога што и садржаји тих сервиса и форма њихове дистрибуције одударају од доминантног начина извештавања радијских и телевизијских станица и уреднички обликованих интернет портала у Србији.

У трећем поглављу указује се на значај теме на националном, регионалном и европском нивоу, актуелност проблема истраживања с обзиром на друштвени контекст и референтни медијски систем у којем се проблем интерпретира. У овом делу образложена је научна и друштвена оправданост теме докторске дисертације, као и очекивани научни и друштвени допринос теме.

У четвртном поглављу постављен је теоријски оквир и анализирани су теоријски концепти релевантни за предмет и циљ истраживања, а који обухватају теорије о односу политике и масовних медија и политичког комуницирања уопште. Посебно је анализирана теорија медијатизације политике са аспекта трансформације политике под утицајем медијске логике. Представљени се доминантни теоријски концепти (медијско-центрични, друштвено-центрични, институционалистички и социјално-

конструктивистички) и парадигме (плуралистичке, конструктивистичке и структуралистичке) у теорији медијатизације политике. Анализиран је и концепт колонизације политике, у којем се видно разликују политичка и медијска логика. У теоријском оквиру рада представљени су и модели медијских система и новинарских култура, који служе као референтни оквир за тумачење резултата из емпиријског истраживања.

Пети део докторског рада представља модел аргументације и методолошки приступ за спровођење емпиријског истраживања у циљу испитивања постављених хипотеза. Као модел аргументације у друштвеним наукама коришћена је институционална аргументација, на основу које се објашњава зашто на различита представљања ЕУ тема у електронским медијима у Србији и аудиовизуелним сервисима институција Европске уније пре свега утиче њихов институционални оквир. Методолошки приступ обухвата основне научне методе дескрипције, анализе и компарације, односно квантитативне и квалитативне методе научног истраживања: анализу медијског садржаја аудиовизуелних сервиса институција ЕУ и електронских медија у Србији и методу испитивања путем технике дубинског интервјуа са представницима аудиовизуелних сервиса институција ЕУ. У овом делу рада детаљно је представљен дизајн истраживања, који обухвата узорак, временски оквир и успостављене кодексе за анализу медијског садржаја. Кандидаткиња је спровела емпиријско истраживање у периоду од септембра до краја новембра 2013. године на узорку од тридесет једног електронског медија у Србији (пет националних ТВ станица, седамнаест локалних и регионалних ТВ станица, четири националне радио станице и пет уреднички обликованих интернет портала) и три аудиовизуелна сервиса ЕУ институција.

У шестом поглављу разматра се развој комуникационих активности Европске уније, од почетка деведесетих година 20. века, као и законодавни оквир, стратегије и акциони планови којима се регулишу комуникационе активности Европске уније, а посебно њених политичких институција. У овом делу се представљају и анализирају резултати досадашњих истраживања о извештавању о европским темама у медијима држава чланица ЕУ и држава на територији Западног Балкана које се налазе у процесу придруживања или приступања ЕУ. У овом поглављу се детаљније представља структура и функционисање аудиовизуелних сервиса институција ЕУ који производе и дистрибуирају медијски садржај, и интерпретирају се главни резултати квалитативног истраживања на основу дубинских интервјуа са уредницама аудиовизуелних сервиса институција ЕУ са три главна аспекта: организационо-техничког, уређивачког и нивоа видљивости ЕУ тема.

У седмом поглављу се разматра функционисање електронских медија у Србији у контексту референтног медијског система и регулаторног оквира, и разматра се економска одрживост медија у контексту теме докторског рада. Овај део представља

шири оквир за интерпретацију резултата истраживања о доминантном начину извештавања електронских медија у Србији о ЕУ темама.

У осмом поглављу представљени су резултати емпиријског истраживања, који обухватају: 1) резултате анализе општег степена видљивости европских тема у електронским медијима у Србији, 2) резултате анализе садржаја аудиовизуелних сервиса институција Европске уније и 3) резултате компаративне анализе садржаја аудиовизуелних сервиса институција ЕУ и извештавања електронских медија у Србији о европским темама. Интерпретација резултата се ослања и на податке добијене из дубинских интервјуа са представницима аудиовизуелних сервиса институција ЕУ. Ови резултати се потом упоређују са подацима из секундарне литературе и досадашњих истраживања о извештавању о европским темама у другим државама ЕУ и региона Западног Балкана.

Девето поглавље дисертације представља закључна разматрања у вези са проблемом истраживања, добијеним резултатима и теоријским и практичним контекстом њихове интерпретације. У закључку се добијени резултати из емпиријског истраживања интерпретирају у релевантном теоријском оквиру, са аспекта анализе видљивости европских тема према датом оквиру теорије медијатизације друштва, теоријским концептима разликовања медијске и политичке логике и доминантним моделима новинарске културе.

Након закључка, представљени су списак литературе и интернет извора коришћених у изради докторске дисертације, као и прилози докторском раду, који обухватају водич за дубинске интервјуе са уредницима аудиовизуелних сервиса институција ЕУ.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Александре Крстић представља оригиналан и значајан допринос медијским студијама и студијама новинарства. Полазећи од изврсно постављеног истраживачког питања и хипотеза које је емпиријско истраживање потврдило, кандидаткиња је успешно повезала и објаснила феномене који су до сада били делимично и одвојено уочавани, посматрани и истраживани. Реч је о односу између комуникационих активности ЕУ институција и електронских медија у Србији код извештавања о ЕУ темама. Полазећи од концепта медијске логике и теорије медијатизације политике, ауторка истражује медијатизовано политичко комуницирање институција ЕУ путем њихових аудиовизуелних сервиса и то са техничко-организационог и уређивачког аспекта. У овом раду се институцијама ЕУ не приступа као релевантним изворима информација у медијском извештавању и политичким институцијама које у институционалном систему Уније имају задатак да креирају законодавни систем и политике ЕУ, већ пре свега - и то је битни *novum* овог

докторског рада - као креаторима медијског садржаја. Ауторка анализира начин на који су институције ЕУ, у својим комуникационим аспектима, медијатизоване, као и ефекте такве медијатизоване праксе у производњи медијског садржаја који могу да утичу на видљивост ЕУ тема у електронским медијима у Србији. Главни резултати емпиријског истраживања показују да су медијски садржаји анализираних аудиовизуелних сервиса одређени политичком агендом самих ЕУ институција. У праћењу политичких односно институционалних агенди, сервиси функционишу у складу са правилима и принципима институција које су их основале и које их финансирају, пратећи рад њихових званичника и активности којима се они свакодневно баве. Посебно ваља истаћи допринос који ова дисертација даје разумевању логике постављања ЕУ тема на медијску агенду електронских медија у Србији. Резултати истраживања показују да је то условљено установљеним уређивачким праксама у електронским медијима, али и да те уређивачке праксе умногоме зависе од постављених агенди домаћих политичких институција и актера. Позиционирање ЕУ тема у анализираним централно-информативним програмима електронских медија у Србији показује да те теме увек добијају централно место: истина, оне се бирају на основу уређивачких критеријума релевантности теме и важности личности које носе одређену причу, али не на основу сукоба две стране што је, у анализираној литератури, преовлађујући општи критеријум извештавања о темама у вези са ЕУ. У немогућности да емитују изјаве или ставове свих сукобљених страна, или да користе алтернативне изворе информација који би могли да обогате програм и представе виђење које излази из уско националних или локалних оквира, електронски медији у Србији потпадају под утицај политичке логике и унапред постављену агенду домаћих политичких институција.

6. Закључак

Кандидаткиња Александра Крстић испуњава све формалне и суштинске услове за јавну одбрану докторске дисертације. Дипломирала је и завршила мастер студије новинарства на Факултету политичких наука. Аутор је и коаутор 14 научних радова и саопштења у иностраним и домаћим научним часописима. Рееализовала је – као део истраживачког тима- четири пројекта у области медијских студија и новинарства. Учествовала је на неколико домаћих и иностраних научних конференција.

Докторска дисертација чији је назив *„Институције Европске уније у електронским медијима у Србији“* кандидаткиње Александре Крстић представља темељан и оригиналан увид у истраживани проблем коме је приступила из теоријско-емпиријског угла медијских студија и студија новинарства. Сазнања до којих је дошла су од великог теоријског значаја за научну област у коју су ситуирани и од

практичног значаја за медијску политику Србије и процес придруживања Србије Европској унији..

На основу свега наведеног предлажемо Наставно-научном већу Факултета политичких наука у Београду да кандидаткињи Александри Крстић одобри јавну одбрану докторске дисертације под насловом „*Институције Европске уније у електронским медијима у Србији*“.

Београд, 10. март 2015. године

Чланови комисије:

проф. др Раде Вељановски

проф. др Дубравка Валић Недељковић

доц. др Бојан Ковачевић

проф. др Бранимир Стојковић, ментор